

IZABELA BARTŁOMIEJCZAK¹

RANGA PAKTU FISKALNEGO W UNII EUROPEJSKIEJ

The significance of the fiscal compact in the European Union

Strona | 23

Streszczenie: Autorka przedstawia cele, zasady i założenia paktu fiskalnego oraz jego wpływ na gospodarkę. Omawia podstawowe pojęcia związane z unią fiskalną, przedstawiając jej cele, rolę, wyzwania i korzyści. W konsekwencji porównuje oba porozumienia ukazując krytycznie związane z nimi kontrowersje i ich przyszłość.

Słowa kluczowe: integracja, pakt fiskalny, ranga, rozwój, unia fiskalna, współpraca.

Abstract: The author presents the objectives, principles, and assumptions of the fiscal pact and the influence on the economy. She discusses the basic terms of fiscal union, presents its goals, functions, challenges, and profits. As a result, she compares the two agreements, critically showing the related controversies and their future.

Keywords: integration, fiscal pact, rank, development, fiscal union, cooperation.

Wstęp

Pakt fiskalny, to porozumienie między państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Ustanowiony został w celu zsynchronizowania polityki budżetowej i fiskalnej. Podpisany został w 2012 r. i wszedł w skład szerszego ramowego pakietu zarządzania gospodarczego w Unii Europejskiej. Stał się formą współpracy gospodarczej między państwami, która obejmuje harmonizację polityki fiskalnej: polityki dotyczącej podatków, wydatków publicznych i instrumentów finansowych.

Celem pracy jest próba przedstawienia znaczenia paktu fiskalnego i unii fiskalnej, a także wskazanie relacji zachodzącymi w tych obszarach polityki fiskalnej.

Artykuł składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym przedstawione są definicje i cele paktu fiskalnego oraz jego główne założenia, oraz zasady. Część druga zawiera podstawowe pojęcia związane z unią fiskalną. Natomiast rozdział trzeci poświęcony jest relacji paktu fiskalnego do unii fiskalnej. Wskazuje krytykę oraz kontrowersje związane z tymi obszarami i ich rozumieniem,

¹ Studentka II roku na kierunku ekonomii w Wyższej Szkoły Kadr Menedżerskich w Koninie. Artykuł napisany pod kierunkiem dr. n. ekon. Andrzeja Baranowskiego.

a także przyszłość paktu fiskalnego oraz unii fiskalnej.

Pakt fiskalny w literaturze przedmiotu

Pakt fiskalny, to porozumienie zawarte w 2012 r. między państwami członkowskimi Unii Europejskiej, ustanowione w celu koordynacji polityki budżetowej i fiskalnej. Jest częścią szerszego, ramowego pakietu zarządzania gospodarczego. Celem paktu fiskalnego było wzmocnienie dyscypliny budżetowej i ograniczenie nadmiernego zadłużania się państw członkowskich².

Główne elementy paktu fiskalnego to:

- zasada równowagi budżetowej – państwa członkowskie zobowiązują się do utrzymania swoich budżetów w równowadze strukturalnej lub do osiągnięcia nadwyżki strukturalnej w przypadku, gdy dług publiczny przekracza 60% PKB,
- automatyczne korekty – w przypadku naruszenia zasady równowagi budżetowej, pakt fiskalny przewiduje automatyczne mechanizmy korekcyjne, które mają być wprowadzane w celu naprawy sytuacji fiskalnej i ograniczenia deficytu,
- zasada długu publicznego – pakt fiskalny określa, że państwa członkowskie powinny zmierzać do obniżenia swojego długu publicznego w przypadku, gdy przekracza on 60% PKB³.

Pakt ma służyć wzmocnieniu dyscypliny fiskalnej poprzez wprowadzenie rygorystycznych zasad i mechanizmów korekcyjnych. To porozumienie ma na celu koordynację polityki budżetowej państw członkowskich, która w konsekwencji prowadzi do zharmonizowanego podejścia w sferze zarządzania finansami publicznymi w ramach Unii Europejskiej. Przez ograniczanie nadmiernego zadłużania się państw członkowskich, pakt fiskalny sprzyjać ma zwiększeniu konkurencyjności unijnej gospodarki⁴. Warto zaznaczyć, że stanowi on jedno z narzędzi stosowanych w ramach szerszych działań mających na celu zapewnienie stabilności finansowej w strefie euro i w Unii Europejskiej – jako całości⁵.

² L. Oręziak, *Finanse Unii Europejskiej i strefy Euro*, Warszawa 2020, s. 164–165.

³ Tamże, s. 165.

⁴ Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej pomiędzy Królestwem Belgii, Republiką Bułgarii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Estońską, Irlandią, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Węgrami, Maltą, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Portugalską, Rumunią, Republiką Słowenii, Republiką Słowacką, Republiką Finlandii i Królestwem Szwecji, sporządzony w Brukseli 2 marca 2012 r. (Dz.U. 2013 poz. 1258).

⁵ Tamże.

Główne zasady i założenia paktu fiskalnego

Pakt fiskalny znany jest także jako „Pakt na rzecz Stabilności i Wzrostu”. Jest porozumieniem zawartym między państwami członkowskimi Unii Europejskiej w celu zapewnienia stabilności finansowej i makroekonomicznej w strefie euro. Główne zasady i założenia paktu fiskalnego obejmują:

- dług publiczny – państwa członkowskie zobowiązują się do utrzymania swojego długu publicznego poniżej ustalonego poziomu, który wynosi 60% PKB lub do przyjęcia kierunku zmniejszania go w przypadku przekroczenia tego poziomu,
- deficyt budżetowy – pakt fiskalny narzuca limit deficytu budżetowego, który nie powinien przekroczyć 3% PKB. Jeśli państwo przekroczy ten limit, zostanie podjęte działanie korygujące,
- automatyczne sankcje – w przypadku naruszenia zasad paktu fiskalnego, państwo członkowskie może być poddane automatycznym sankcjom finansowym. Sankcje mają na celu zniechęcenie państw do naruszania ustalonych reguł,
- rolę Komisji Europejskiej – Komisja Europejska odgrywa istotną rolę w monitorowaniu i ocenie polityki fiskalnej państw członkowskich. Ma także prawo przedstawiania rekomendacji w celu poprawy sytuacji finansowej danego kraju,
- poprawę konkurencyjności – pakt fiskalny promuje reformy strukturalne mające na celu poprawę konkurencyjności i elastyczności gospodarki państw członkowskich,
- procedurę nadmiernego deficytu – jeśli państwo członkowskie nie przestrzega zasad paktu fiskalnego, może zostać objęte procedurą nadmiernego deficytu, która obejmuje zalecenia dotyczące naprawy sytuacji fiskalnej,
- wsparcie dla wzrostu – pomimo nacisku na dyscyplinę fiskalną, pakt fiskalny nie ogranicza wspierania wzrostu gospodarczego. Dlatego państwa członkowskie zobowiązują się do podejmowania działań na rzecz poprawy potencjału wzrostowego i zatrudnienia⁶.

Omawiany pakt jest jednym z elementów strategii Unii Europejskiej mającej na celu utrzymanie stabilności finansowej i gospodarczej w strefie euro. Wdrażanie tych zasad ma na celu zapobieżenie nadmiernym deficytom i zadłużeniu, które mogą zagrażać stabilności całej unijnej gospodarki⁷.

Wpływ paktu fiskalnego na gospodarkę

Wpływ paktu fiskalnego na gospodarkę zróżnicowany jest w zależności od warunków makroekonomicznych danego państwa, stopnia dostosowania się

⁶ L. Oręziak, *Finanse Unii...*, s. 166–167.

⁷ A. Borodo, *Pakt Fiskalny i problem jego ratyfikacji*, „Państwo budżetowe” 2013, nr 2, s. 12.

do zasad samego paktu oraz skuteczności implementacji środków. To porozumienie ma na celu zapewnienie stabilności finansowej poprzez ograniczanie nadmiernego deficytu budżetowego i kontrolowanie poziomu zadłużenia. Skuteczna implementacja paktu może przyczynić się do utrzymania zdrowego stanu finansów publicznych, co będzie wpływać na ogólną stabilność gospodarki⁸.

Przymierze to wprowadziło rygorystyczne zasady dyscypliny budżetowej, które skłaniać mają państwa do ostrożniejszego zarządzania finansami publicznymi. To z kolei ograniczać ma tendencję do nadmiernego zadłużania się i sprzyjać odpowiedzialnej polityce budżetowej⁹.

Poprzez ograniczanie nadmiernego zadłużania i stawianie nacisku na reformy strukturalne wzmacniać ma konkurencyjność gospodarki, co – w kontekście zobowiązań państw do podjęcia środków wspierających wzrost gospodarczy – ma ogromne znaczenie dla całej Unii Europejskiej¹⁰. Porozumienie przydatne jest w zarządzaniu sytuacjami kryzysowymi. Państwa – dzięki zasadom równowagi budżetowej i automatycznym korektom – są bardziej przygotowane do radzenia sobie z trudnościami gospodarczymi, minimalizując negatywne skutki kryzysu¹¹. Skuteczna implementacja zasad paktu fiskalnego zwiększać może zaufanie inwestorów do finansów publicznych danego kraju. To prowadzi do obniżenia kosztów finansowania, a także przyciągania inwestycji, co z kolei powoduje wzrastającą gospodarkę¹².

Przed państwami członkowskimi stoją zatem wyzwania związane z dostosowywaniem polityki fiskalnej do zasad paktu. To może ograniczać elastyczność w podejmowaniu decyzji budżetowych w przypadku potrzeby interwencji w czasie kryzysu. Jednakże niektórzy krytycy wskazują, że rygorystyczne ograniczenia budżetowe wprowadzone przez pakt fiskalny mogą zwiększać ryzyko spowolnienia gospodarczego, zwłaszcza w okresach recesji, gdy elastyczność fiskalna może być istotna dla pobudzenia wzrostu¹³.

Warto zauważyć, że skutki paktu fiskalnego są złożone i zależą od wielu czynników, takich jak: elastyczność gospodarki, zdolność do przeprowadzenia reform strukturalnych oraz współpraca między państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Długofalowe efekty paktu fiskalnego są nadal tematem dyskusji dotyczącej oceny skuteczności tego mechanizmu¹⁴.

Definicja i cele unii fiskalnej

⁸ Tamże, s. 12-13.

⁹ Tamże, s. 13-14.

¹⁰ Traktat... (Dz.U. 2013 poz. 1258)

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

¹³ M. Bałkowiec, *Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i walutowej, a obowiązki państw w zakresie równowagi budżetowej*, Lublin 2019, s. 31.

¹⁴ Tamże, s. 32.

Unia fiskalna to forma współpracy gospodarczej między państwami, która obejmuje harmonizację polityki fiskalnej, czyli podatków, wydatków publicznych i określonych instrumentów finansowych. Jej celem jest stworzenie spójnego ramienia polityki fiskalnej wśród uczestniczących państw w celu zwiększenia stabilności ekonomicznej, zrównoważonego rozwoju oraz poprawy konkurencyjności na arenie międzynarodowej. Istotnym elementem unii fiskalnej jest wspólne podejście do kwestii budżetowych, podatkowych i innych instrumentów finansowych, co ma przyczynić się do efektywnego zarządzania gospodarczego w skali zbiorowej¹⁵.

Do celów unii fiskalnej należą:

- stabilność ekonomiczna – poprzez harmonizację polityki fiskalnej państwa członkowskie mogą łatwiej reagować na zmiany gospodarcze, takie jak kryzysy finansowe czy recesje, co przyczynia się do stabilności całego regionu,
- unikanie dysproporcji – unia fiskalna ma na celu zminimalizowanie dysproporcji ekonomicznych między państwami członkowskimi poprzez wspólne podejście do kwestii podatkowych i budżetowych,
- zwiększenie konkurencyjności – poprzez koordynację polityki gospodarczej państwa w unii fiskalnej mogą działać bardziej efektywnie na arenie międzynarodowej, poprawiając swoją konkurencyjność na rynkach globalnych;
- wspólne podejście do wyzwań finansowych – unia fiskalna umożliwia państwom członkowskim wspólne radzenie sobie z wyzwaniami finansowymi, takimi jak zadłużenie publiczne czy deficyty budżetowe,
- poprawa koordynacji polityki gospodarczej – poprzez wspólną politykę fiskalną państwa członkowskie mogą lepiej koordynować swoje działania w celu osiągnięcia wspólnych celów, m.in. wzrostu gospodarczego i zatrudnienia¹⁶.

Unia w tym znaczeniu przybierać może różne formy współpracy, począwszy od luźniejszych struktur, aż po bardziej zintegrowane, takie jak wspólna waluta lub jednolita polityka budżetowa. Przykładem unii fiskalnej jest strefa euro, w której państwa członkowskie korzystają ze wspólnej waluty prowadząc bardziej zharmonizowaną politykę fiskalną¹⁷.

Rola unii fiskalnej w integracji europejskiej

Unia fiskalna odgrywa kluczową rolę w procesie integracji europejskiej, która ma na celu zbliżenie i zjednoczenie państw członkowskich Unii Europej-

¹⁵ M. Małecki, *Europejskie prawo finansowe i unia fiskalna*, Warszawa 2008, s. 34.

¹⁶ Tamże, s. 35.

¹⁷ P. Krajewski, *Polityka finansowa Unii Europejskiej. Unia fiskalna*, Warszawa 2013, s. 23.

skiej (UE). Jest szczególnie widoczna w strefie euro, w której państwa członkowskie korzystają ze wspólnej waluty. Wprowadzenie jednolitej waluty miało na celu zacieśnienie integracji gospodarczej i finansowej z jednoczesną eliminacją bariery dotyczącej wymiany walut i ułatwiającej transakcje między krajami¹⁸.

Godnym podkreślenia jest fakt, że Unia dąży do zapewnienia stabilności gospodarczej poprzez harmonizację polityki fiskalnej. Wspólne podejście do zarządzania finansami publicznymi ma na celu zminimalizowanie ryzyka kryzysów finansowych, zadłużenia publicznego i innych czynników destabilizujących. Państwa wchodzące w skład Unii starają się koordynować swoją politykę budżetową, aby uniknąć nadmiernych dysproporcji ekonomicznych między nimi. Wspólne zasady budżetowe mają na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju i równowagi ekonomicznej¹⁹.

Ważną strategią jest fakt, że Unia w wymiarze tym obejmować może mechanizmy solidarności finansowej, takie jak – wspierające mniej rozwinięte regiony – fundusze strukturalne. To podejście ma na celu zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju między państwami członkowskimi²⁰. Wspólna polityka fiskalna może przyczynić się do efektywności na jednolitym rynku wewnętrznym, ułatwiając przepływ towarów, usług, kapitału i ludzi między państwami członkowskimi²¹.

Unia fiskalna pozwala państwom członkowskim skonfrontować się ze wspólnymi wyzwaniami gospodarczymi, takimi jak: globalizacja, zmiany klimatu czy nowe technologie. Wspólna reakcja na te wyzwania może być skuteczniejsza, gdy państwa współpracują na poziomie fiskalnym²².

Warto zauważyć, że idea unii fiskalnej w Europie jest stopniowa. Nie wszystkie państwa członkowskie w pełni zaangażowane są we wszystkie aspekty integracji fiskalnej. Mimo tego wymiaru, rozwój unii fiskalnej pozostaje ważnym elementem procesu integracji europejskiej²³.

Wyzwania i korzyści związane z wprowadzeniem unii fiskalnej

Harmonizacja polityki podatkowej stawia z jednej strony wyzwania, z drugiej zaś korzyści państwom członkowskim. Proces harmonizacji podatkowej jest swego rodzaju wyzwaniem dla suwerenności państw członkowskich ograniczając ich zdolność do samodzielnego kształtowania polityki podatkowej, zgodnie z własnymi potrzebami i warunkami gospodarczymi.

Państwa o różnych strukturach gospodarczych napotykać mogą trudności

¹⁸ Tamże, s. 24.

¹⁹ K. Lange, *Unia fiskalna UE jako odpowiedź na kryzys zadłużenia*, Poznań 2004, s. 131–132.

²⁰ Tamże, s. 133–134.

²¹ Z. Brodecki, *Unia Europejska. Prawo instytucje procesy*, Warszawa 2017, s. 45.

²² Tamże, s. 46.

²³ A. Gałganeck, *Unia Europejska. Integracja gospodarcza i polityczna*, Warszawa 2011, s. 55.

w dostosowywaniu się do jednolitych zasad podatkowych. Zatem, co dla jednego kraju jest korzystne, to dla drugiego już nie jest. Harmonizacja podatkowa często wiąże się ze zmianami w systemie opodatkowania, co może spotkać się z oporem społecznym. Różnice w poziomach opodatkowania czy w strukturze podatków mogą budzić kontrowersje. Jeśli jedno państwo zdecyduje się na zastrzeżenie polityki podatkowej w wyniku harmonizacji, istnieje ryzyko, że przedsiębiorstwa i jednostki mogą przenosić się do państw o korzystniejszych warunkach podatkowych²⁴.

Harmonizacja polityki podatkowej eliminuje konkurencję podatkową między państwami członkowskimi, co może przyczynić się do uczciwej konkurencji na jednolitym rynku. Jednolite zasady podatkowe eliminują unikanie podatków przez przedsiębiorstwa, które próbują korzystać z różnic w systemach podatkowych. Powoduje to wzrost efektywności gospodarczej poprzez usunięcie barier i ograniczeń związanych z różnicami w przepisach podatkowych. Jednolita polityka podatkowa umożliwia państwom członkowskim wspólne reagowanie na wyzwania gospodarcze, co może być skuteczniejsze niż indywidualne działania. Może przyczynić się także do zwiększenia pewności prawnej przedsiębiorstw operujących na obszarze unii fiskalnej, eliminując niepewność związaną z różnicami w przepisach. Wspólne zasady podatkowe mogą sprzyjać solidarności finansowej – szczególnie w sytuacjach kryzysowych – gdy państwa wspierają się korzystając ze wspólnych mechanizmów finansowych²⁵.

Wprowadzenie unii fiskalnej w połączeniu z harmonizacją polityki podatkowej jest procesem złożonym, wymagającym uwzględnienia wielu czynników gospodarczych, społecznych i politycznych. Ostateczna równowaga między korzyściami a wyzwaniami zależy od skutecznego zarządzania tym procesem i uwzględnienia różnorodności gospodarek państw członkowskich²⁶.

Wspólna polityka unijna w znaczeniu fiskalnym przynieść może zarówno korzyści, jak i stanowić wyzwania. Przyczynia się do stabilności gospodarczej, umożliwiając lepszą koordynację działań państw członkowskich w reakcji na wyzwania gospodarcze, takie jak kryzysy finansowe czy recesje. Może również pomóc w redukcji dysproporcji regionalnych, poprzez skupienie się na równomiernym rozwoju wszystkich obszarów w ramach unii fiskalnej. Koordynacja polityki może przyczynić się do efektywnego działania jednolitego rynku wewnętrznego, ułatwiając przepływ towarów, usług, kapitału i pracy. Pozwala państwom członkowskim poprzez wspólne działania i strategie skonfrontować się z globalnymi wyzwaniami, takimi jak: zmiany klimatu, migracja czy konkurencja na rynkach światowych. Jednolita polityka gospodarcza poprzez harmonizację działań i strategii ekonomicznych może zwiększyć konkurencyjność całej unii fiskalnej na arenie międzynarodowej²⁷.

²⁴ Tamże, s. 56.

²⁵ Tamże, s. 57.

²⁶ A. Czaputowicz, *Unia Europejska. Historia, instytucje, prawo*, Warszawa 2013, s. 67.

²⁷ Tamże, s. 68.

Państwa członkowskie znajdują się w różnej sytuacji gospodarczej, co utrudnia dostosowanie wspólnej polityki do indywidualnych potrzeb danego kraju. Może ona budzić obawy o utratę suwerenności, ponieważ państwa członkowskie muszą dzielić się kompetencjami decyzyjnymi w kluczowych kwestiach gospodarczych. Skoordynowanie jej między różnymi krajami może być trudne, szczególnie jeśli istnieją różnice w podejściu do takich kwestii jak: podatki, wydatki publiczne czy reformy strukturalne. Implementacja wspólnej polityki gospodarczej może napotykać opór społeczny, szczególnie jeśli decyzje podejmowane na szczeblu unijnym nie odpowiadają oczekiwaniom czy potrzebom obywateli poszczególnych państw. Istnieje ryzyko, że doprowadzi to do asymetrii korzyści, na których niektóre państwa członkowskie mogą skorzystać więcej niż inne²⁸.

Ostateczne skutki wspólnej polityki gospodarczej zależą od skutecznego zarządzania procesem integracji gospodarczej, elastyczności systemu oraz zdolności do uwzględnienia różnorodności sytuacji gospodarczych i społecznych wśród państw członkowskich unii fiskalnej²⁹.

Wprowadzenie unii fiskalnej ma istotny wpływ na niezależność państw członkowskich, stanowiąc zarówno wyzwanie, jak i korzyść. Państwa członkowskie muszą zgodzić się na wspólne zasady i decyzje dotyczące polityki fiskalnej, co może oznaczać ograniczenie ich zdolności do samodzielnego kształtowania własnej polityki finansowej i podatkowej. Decyzje podejmowane na poziomie unijnym, zwłaszcza jeśli chodzi o zasady budżetowe, mogą ograniczać swobodę państw członkowskich w zarządzaniu własnymi budżetami narodowymi. W przypadku przekazywania kompetencji w obszarze polityki fiskalnej na rzecz unii fiskalnej pojawiają się obawy co do utraty demokratycznej legitymacji, ponieważ decyzje podejmowane na szczeblu unijnym mogą być odebrane jako oddalone od bezpośredniego wpływu obywateli. Ograniczenia suwerenności w zakresie polityki fiskalnej mogą spotkać się z oporem społecznym, zwłaszcza jeśli decyzje podejmowane na poziomie unijnym nie są dostatecznie zgodne z oczekiwaniami czy potrzebami obywateli poszczególnych państw³⁰.

Wprowadzenie jednolitej polityki podatkowej eliminuje ryzyko konkurencji podatkowej między państwami członkowskimi, co może sprzyjać uczciwej konkurencji na jednolitym rynku. Wspólna polityka fiskalna może przyczynić się do stabilności gospodarczej w skali unii, eliminując ryzyko niespójności działań politycznych państw członkowskich. Utrata suwerenności w obszarze polityki fiskalnej może prowadzić do skuteczniejszego działania mechanizmów solidarności finansowej w sytuacji, gdy państwa bogatsze wspierają te mniej rozwinięte. Wspólna polityka fiskalna może zwiększyć efektywność działań na poziomie unijnym, umożliwiając skoordynowane działania w celu osiągnięcia

²⁸ Tamże, s. 69.

²⁹ L. Oręziak, *Finanse Unii...*, s. 175.

³⁰ Tamże, s. 175-176.

wspólnych celów gospodarczych³¹.

Wprowadzenie unii fiskalnej i utrata pewnych prerogatyw państw członkowskich jest złożonym procesem wymagającym uwzględnienia równowagi między interesami unii a poszanowaniem indywidualności i suwerenności państw. Działania te, aby przyniosły optymalne rezultaty wszystkim stronom, powinny za podstawę przyjąć dialog i współpracę³².

Pakt fiskalny i unia fiskalna

Pakt fiskalny koncentruje się głównie na krótkoterminowych środkach mających na celu poprawę dyscypliny fiskalnej w ramach istniejących struktur, podczas gdy unia fiskalna to bardziej zaawansowany koncepcyjnie projekt, który zakłada głębszą integrację polityki fiskalnej na szczeblu unijnym. Obydwa podejścia są powiązane z działaniami mającymi na celu zwiększenie stabilności gospodarczej w strefie euro i wzmocnienie zarządzania gospodarczego w Unii Europejskiej³³.

Krytyka i kontrowersje wobec paktu fiskalnego i unii fiskalnej

Oba pakiły budziły kontrowersje i spotkały się z różnymi formami krytyki. Zarzucano im, że limity deficytu i długu narzucane przez pakt fiskalny są zbyt surowe i nie uwzględniają specyfiki sytuacji gospodarczej poszczególnych krajów, a niektóre państwa mogą mieć trudności w spełnieniu tych wymagań w trudnych warunkach gospodarczych. Brak elastyczności w ramach paktu fiskalnego może utrudniać dostosowywanie się do sytuacji kryzysowej w gospodarce. Niektórzy uważają, że elastyczniejsze podejście byłoby odpowiedniejsze w przypadku sytuacji nadzwyczajnych. Inni uważają, że – mimo zapisanych sankcji za naruszanie zasad paktu fiskalnego – brak jest skutecznych mechanizmów ich egzekwowania. Są kraje o silniejszych gospodarkach, które wykorzystują swoją przewagę i dlatego mogą unikać kar, co podważa wiarygodność paktu³⁴.

Realizacja celów unii fiskalnej wymagałaby głębszej integracji politycznej i gospodarczej państw członkowskich. Jednakże niektóre kraje ze względu na tradycje gospodarcze i polityczne, są niechętnie w delegowaniu większej władzy na rzecz unijnego zarządzania. Argumentują, że wprowadzenie unii fiskalnej prowadzi do nierówności między państwami członkowskimi, zwłaszcza jeśli nie uwzględni się ich różnych poziomów rozwoju gospodarczego. Może to prowadzić do napięć i oporu ze strony krajów, które czują się dyskryminowane. Niektórzy uważają, że brak jasnej strategii dotyczącej harmonizacji podatków i innych aspektów polityki fiskalnej prowadzi do konfliktów i braku

³¹ Z. Brodecki, *Unia Europejska...*, s. 47.

³² Tamże, s. 48.

³³ T. Bar, *Pakt Fiskalny w Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 83.

³⁴ T. Bar, *Pakt Fiskalny...*, s. 84.

efektywności działań w ramach unii fiskalnej³⁵. Warto podkreślić, że opinie na temat tych inicjatyw są zróżnicowane, a debata na ich temat jest nadal prowadzona z uwzględnieniem aktualnej sytuacji politycznej i gospodarczej w Unii Europejskiej³⁶.

Przyszłość paktu fiskalnego i unii fiskalnej

Przyszłość paktu fiskalnego i unii fiskalnej w ramach unii zależy od określonych czynników, takich jak postęp integracji europejskiej, ewolucja sytuacji gospodarczej, polityczne decyzje państw członkowskich i zdolność do pokonania wyzwań. Istnieje możliwość, że pakt fiskalny poddany zostanie modyfikacjom tak, aby uwzględniać pewną elastyczność w przypadku trudnych warunków gospodarczych. Mogą zostać wprowadzone zróżnicowane podejścia do państw o odmiennej sytuacji ekonomicznej. W odpowiedzi na krytykę braku skutecznego egzekwowania wymogów związanych z paktem, rozważa się wzmocnienie mechanizmów sankcji i środków korekcyjnych. To mogłoby zwiększyć jego skuteczność. Pakt może także rozwijać się w ramach pogłębionej integracji gospodarczej i fiskalnej w Unii Europejskiej. Może stanowić także jedno z narzędzi wspierających proces budowy unii fiskalnej³⁷.

Warto uwypuklić, że proces wdrażania unii fiskalnej może być stopniowy z uwzględnieniem różnych poziomów gotowości i zgody państw członkowskich. Może wprowadzana być etapami większa integracja fiskalna: na początek polegająca na określeniu wspólnych ram budżetowych lub harmonizacji niektórych podatków. Z powodu różnych wyzwań i oporu ze strony niektórych państw proces budowy unii fiskalnej może ulec opóźnieniu lub przerwaniu. Polityczne i ekonomiczne różnice między państwami członkowskimi mogą stanowić przeszkodę dla pełnej integracji fiskalnej. Przyszłość unii fiskalnej zależy również od wzmocnienia instytucji europejskich, takich jak Parlament Europejski czy Komisja Europejska, które mogą odegrać kluczową rolę w zarządzaniu gospodarczym i fiskalnym na szczeblu unijnym³⁸.

Warto zauważyć, że przedstawione scenariusze związane z wdrażaniem paktów nie wykluczają się, a przyszłość będzie zależała od wielu zmiennych, w tym polityki, gospodarki i woli politycznej państw członkowskich³⁹.

Zakończenie

Problemem badawczym, z którym autorka zmierzyła się w podjętym rozważaniu było określenie relacji między paktem fiskalnym a unią fiskalną. Obydwa instrumenty są związane ze sobą, choć stanowią odrębne elementy struktury Unii Europejskiej, do której zostały wprowadzone w odpowiedzi na kryzys

³⁵ Tamże, s. 85.

³⁶ E. Kawecka, *Unia Fiskalna w Europie*, Warszawa 2016, s. 21.

³⁷ Tamże, s. 22.

³⁸ E. Kawecka, *Unia Fiskalna...*, s. 23.

³⁹ Tamże, s. 24.

finansowy w latach 2008–2009.

Pakt fiskalny często jest określany jako Pakt Stabilności i Wzrostu (PSiW). Jest to porozumienie między państwami członkowskimi UE mające na celu utrzymanie stabilności finansowej w strefie euro. Do głównych celów zaliczyć należy kontrolę deficytu budżetowego i długu publicznego państw członkowskich oraz zapewnienie, że ich finanse publiczne są zrównoważone. Pakt ten wprowadził ograniczenia w poziomie deficytu i długu publicznego państw oraz mechanizmy sankcji w przypadku nieprzestrzegania tych ograniczeń.

Unia fiskalna to bardziej zaawansowany i kompleksowy projekt, którego celem jest głębsza integracja polityki fiskalnej państw członkowskich. Na nią składają się różne elementy, takie jak: wspólne ramy budżetowe, harmonizacja polityki podatkowej, wspólne obligacje skarbowe itp. Unia stawia sobie za cel zapewnienie większej stabilności i koordynację gospodarczą w strefie euro poprzez ujednolicone podejście do kwestii fiskalnych.

Warto zwrócić uwagę, że relacja między paktem fiskalnym a unią fiskalną polega na tym, że pakt fiskalny jest narzędziem stosowanym w ramach unii fiskalnej. Pakt fiskalny stanowi podstawowe ramy dyscypliny fiskalnej, a unia fiskalna służy pogłębianiu integracji w zakresie polityki fiskalnej, co finalnie ma zwiększyć spójność i stabilność strefy euro. W praktyce państwa członkowskie, szczególnie te korzystające z euro, są zobowiązane przestrzegać zasad paktu fiskalnego, który jest częścią procesu budowy unii fiskalnej.

Autorka świadoma jest faktu, że w ramach podjętych rozważań nie wyczerpała wszystkich merytorycznych źródeł. Wyraża jednak nadzieję, że opracowanie to zbliży Czytelnika do istoty zagadnień fiskalnych, które w ramach Unii Europejskiej są priorytetem.

Bibliografia

Opracowania

- Bałkowiec M., *Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i walutowej, a obowiązki państw w zakresie równowagi budżetowej*, Lublin 2019.
- Bar T., *Pakt Fiskalny w Unii Europejskiej*, Warszawa 2013.
- Borodo A., *Pakt Fiskalny i problem jego ratyfikacji*, „Państwo budżetowe”, nr 2, 2013.
- Brodecki Z., *Unia Europejska. Prawo instytucje procesy*, Warszawa 2017.
- Czaputowicz A., *Unia Europejska. Historia, instytucje, prawo*, Warszawa 2013.
- Gałganek A., *Unia Europejska. Integracja gospodarcza i polityczna*, Warszawa 2011.
- Kawecka E., *Unia Fiskalna w Europie*, Warszawa 2016.
- Krajewski P., *Polityka finansowa Unii Europejskiej. Unia fiskalna i inne aspekty*, Warszawa 2013.
- Lange K., *Unia fiskalna UE jako odpowiedź na kryzys zadłużenia*, Poznań 2004.
- Małecki M., *Europejskie prawo finansowe i unia fiskalna*, Warszawa 2008.
- Oręziak L., *Finanse Unii Europejskiej i strefy Euro*, Warszawa 2020.
- Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej pomiędzy Królestwem Belgii, Republiką Bułgarii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Estońską, Irlandią, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Węgrami, Malcią, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Portugalską, Rumunią, Republiką Słowenii, Republiką Słowacką, Republiką Finlandii i Królestwem Szwecji, sporządzony w Brukseli 2 marca 2012 r. (Dz.U. 2013 poz. 1258).